

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וירא

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2022

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת וירא

- ב.....לנגדי תמיד - לחיות ולזכור תמיד את ה' המנהיג את העולם.
- ד.....להודיע חיבתו - גודל חיבתו של הקב"ה לאותם העומדים בנסיונות.
- ח.....לאדם מערכי לב - עיקר העבודה הוא הרצון וההשתדלות בעשיית המצוה.
- י.....אל תביט אחריו - להתגבר על היצר שמפילו לעצבות בגין העבר.
- יב.....פתח האוהל - שמירת הפה והלשון.
- יד.....לעשות צדקה - להיות טוב ומיטיב לבריות.

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת וירא

לנגדי תמיד - לחיות ולזכור תמיד את ה' המנהיג את העולם בפרשתן (יה א-ג), 'וירא אליו ה' וגו', והנה שלושה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם וגו', אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך, וברש"י הביא ב' פירושים, האם הכוונה אל הקב"ה או אל הגדול מתוך שלושה אנשים הנצבים עליו, וביאר ה'אברבנאל' ז"ע לדעה הסוברת שביקש זאת מאת הקב"ה, עפ"י דברי הרמב"ם (מורה נבוכים ה"ג פנ"א) שהאבות הקדושים היו דביקים בה' בכל עת ובכל שעה, ואף כשהיו מתעסקים בהנהגת בני אדם והרבות ממון ומשתדלים במקנה ובכבוד, כשהיו עושים המעשים ההם לא היה זה ה'מעשה' אלא באבריהם לבר, אך לבותם ודעותם לא יסורו מלפני האלוקים, וכך היתה תפילתו

של אברהם אבינו, גם עתה כשהנני הולך להכניס אורחים לביתי ולהתעסק בצרכיהם - אל נא תעבור מעל עבדך, שאשאר דבוק בך אף בהיותי עסוק בענייני עוה"ז [והיה הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין ז"ע הי"ד משתעשע בדבריו ומקלסם באמרו 'דאס איז אן אנתיק' (- הרי זהו אוצר מחמדים)].

ולדידן ייאמר, אף אם עדיין לא באנו למדרגה קדושה ונפלאה כזו, אך גם אנו נבקש בכל עת 'אל נא תעבור מעל עבדך', שנזכה לזכור ולחיות תמיד את האמונה המהורה בחקב"ה שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, וגם בשעלינו לעסוק בענייני פרנסה ושאר צרכי העולם, עדיין נדע שאין אנו אלא כ'חומר

א. וכך איתא במדרש (שוח"ט) על הפסוק (תהילים קג יח) 'לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם', - 'אמר רבי תנחומא, משל לאלמנה אחת שהיה לה בן, כל זמן שלא נשא אשה היה נזקק לה' ונמצא עמה תמיד, כיון שנשא אשה אמרה לו אמו, יודעת אני שאין בידך להיות עמי כמו שהיית נוהג עד עתה, שכן עליך לדאוג לצרכי ביתך, אך זאת אבקש ממך שתזכור אותי... כך כל השנים שהיו ישראל במדבר היה המן יורד להם מן השמים והבאר עולה להם, והיו פנויים מכל טרדות העולם והיה להם פנאי לעסוק בתורה, והיו במצב של 'שומרי בריתו', אך לאחר שנכנסו לארץ ישראל ועליהם לעסוק לפרנסתם שוב אין סיפק בידם לעסוק בתורה כמו מקודם לכן, אך זאת אבקש מכם שתהיו זוכרי בריתו - שתזכרו אותי... וכזאת מבקש הקב"ה מכל אחד ואחד, שאם כי עליו לעסוק בענייני העולם, אך תזכור אותי... זכור ואל תשכח כי הקב"ה הוא מנהל עולמו, וכל הנעשה בעולם בדבר ה' נעשה...

ב. כה אמר הגאון הגדול רבי אלעזר מנחם שך זצ"ל ראש ישיבת פוניב'ז, שתמיהה רבתי היתה מקננת בליבו, הנה בתיבת נח שהו בכפיפה אחת' כל בעלי החיים שבעולם במשך שנה תמימה, וכיצד יתכן שלא היתה שם 'מלחמת עולם' ולא טרפו והרגו זה את זה... והלא ישנם בעלי חיים אשר מטבעם שונאים את מיני חיות אחרות, ותמיד הם מחפשים לצוד אותם ולטרפם... אלא כל עצם השאלה בטעות יסודה, כי החיות אינן טורפות והורגות אחת את 'חברתה' מחמת שזה טבעם, אלא אך ורק כי כן הוא רצונו של מקום באותה שעה שחיה פלונית תטרוף חיה אלמונית, ואם השי"ת אינו רוצה עכשיו שהיא תטרוף - אכן לא תטרוף, ומאחר שבאותו הזמן רצה הקב"ה שישארו כל החיות לקיום העולם ממילא לא עלה על דעתם של החיות לטרוף אחריהם.

וכן איתא ב'שפת אמת' להרה"ק מבערז'אן ז"ע (ריש פרשת נח) בשם הרה"ק השרף מסטרעליסק ז"ע, שהמאמין שהמים מכבים את האש הוא מחמת כי כך ברא השי"ת בטבע העולם עדיין אין אמונתו 'אמונה שלימה', רק יאמין שבכל פעם שהמים נפגשים עם אש חוזר הבורא יתב"ש ומצווה שהמים הללו יכבו אש זו... ובלא זה לא היו מכבין את האש אף שהם מים.

וכע"ז מצינו להגה"ק החזו"א ז"ע (אגרות חזו"א, לה) שה'טבע' היינו רצון תמידי של הקב"ה... וכוונת הדברים, שלא יקשה לך מהו ענין 'הנס', מה נשתנה נס מטבע, והרי שניהם במאמר ה' נעשים, אמנם, אכן, את שניהם ציוה השי"ת שיארעו, אלא, ש'נס' יקרא לדבר שעלה ברצון הבורא יתב"ש ש'פעם אחת' יקרה כך וכך, לעומתו, פעולת הטבע עניינה כלפי אותם הדברים התמידיים והמתמשכים - שבכל רגע רוצה הבורא שכך וכך יארע.

רגליהם, ומעולם לא שמענו כזאת'. אך יש לומר, שהכינוי 'ערביים' כוונתו ל'סוחרים' (ומצינו כן בתלמוד בבמ"ק), ודרך הסוחרים לדמות בנפשם כי כוחם וחריצותם ליסע מהכא להתם ומהתם להכא, ביבשה ובים, לא ייעפו ולא ייגעו לכתות רגליהם בדרכים עד שמעלין אבק בהילוכם הוא אשר מביא להם את רוב עשרם, והוה 'עבודה זרה שמשותחוים לאבק רגליהם', משותחוים היינו שמייחסים את כל כוחם וחילם לאותו אבק, ונחשב להם כ'עבודה זרה' - כי כל איש ישראל צריך להאמין כי לא בכח יגבר והכל בהשגחה פרטית, לכן אמר

ביר היוצר, והקב"ה הוא עושה הכל - הוא הנותן לך כח לעשות חיל, ובלשון 'אונקלוס' הוא יהיב לך עצה למקני נכסין, ואין כח בשום בר אנוש לעשות מאומה, גדולה או קטנה, מבלי שבך יהיה רצונו ית'.

בפרשת (יה ד), 'יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העין, וברש"י 'כסבור שהם ערביים שמשותחוים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו', הקשה הרה"ק משינאווא זי"ע (דברי יחזקאל בפרשתו) 'וכי יש בעולם שוטים שמשותחוים לאבק

מסופר על הגה"צ רבי מרדכי פאגערמאנסקי זי"ע אשר היה בימי המלחמה הנוראה בגטו קובנא, באחד הימים יצא לרחובה של עיר ומצא כמה יהודים שבורים ורצוצים עד עמקי נשמתם, שאלם ר"מ, לעצב מה זה עושה, תמהו השניים וכי לא ידע רבינו באיזה מצב הננו שרויים... נענה ר"מ ואמר, שמעו נא רבותי... שתים אשאל מכם, ועל שניהם תודו לי, הנה בסמוך אלינו עומד אחד מחיילי הרשע, האם זה נכון שברצונו להרוג יהודים, ענו השניים, בוודאי, הרי זה כל תאוות לבו. עוד אשאלכם, ואם אכן ימלא את תאוותו ויהרוג כמה יהודים ללא כל 'פקודה' האם מאן דהו יעמידהו לדין על כך, השיבו השניים, לא ולא, שמא תאמרו לי, מדוע באמת אינו עושה כאוות לבו, הורג ושופך דם כמים, הרי 'רצון' יש לו ומאידיך 'מורא מלכות' אין עליו, נתלהב ר"מ והסביר, בעל כרחך תאמר, כי הקב"ה נמצא עמנו והוא כביכול אומר לו, לא, לא, אל תהרוג, וממילא אין בידו עשות מאומה, אם כן, כשהוא כן הורג אין זה אלא רק כי הקב"ה עשה זאת, וכלל וכלל לא החייל, שלא הרשע ממית אלא הוא שלוחו של המקום ב"ה. יהודים הללו ניצלו מהמלחמה, ואח"כ הודו ואמרו שדיבורים הללו ליוו אותם בכל עת, ומאז לא ראו כלל חיילים וכו', רק את ה' עומד לצידם ומחליט עבורם בכל רגע ורגע מה יקרה עמהם.

ג. מעשה הובא בספר 'והאיש משה' (תולדות חייו של רבי משה סאלאווייטשיק זצוק"ל) שפעם אמר רבי משה 'דער אייבירשטער שפילט זיך מיט מיר אויף צאלאכעס' (הקב"ה משחק עמדי) הוא מראה לי מי בעה"ב בעולם, בתקופה שהגעתי לציריך, החלטתי שאני צריך מדיני השתדלות לעשות משהו לפרנסה, הלכתי וקניתי סחורה מסוימת, לפני שקניתי עשיתי חשבון למי יש לי סיכוי למכור אותה, וחישבתי שלאנשים אלו ואלו אין שום סיכוי שיקנו ממני בשום אפשרות בעולם, אבל ראובן שמעון ולוי הם בוודאי יקנו ממני, על סמך זה השקעתי את כספי וקניתי את הסחורה הזאת, והנה בפועל, באתי לראובן ובכלל לא רוצה להכיר אותי, לאחריו באתי לשמעון וראיתי שאי אפשר להזיז שום דבר, אף בבואי ללוי 'קראתי למאהבי המה רימוני' - אף אחד לא היה מוכן להתייחס אלי, עמדתי אין אונים - אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי, זאגט מיר דער אייבירשטער, ממשיך רבי משה, נו, רואה אתה איפוא שלא אתה מנהיג את העולם, אלא מאי, אתה חייב לעשות השתדלות, וזה הרי עשית מספיק, כעת, אראה לך שאני מנהיג את העולם, אתה חשבת על א' ב' וג' שבוודאי לא יקנו ממך, הנה דופקים בדלת, ומי נכנס - אותו אחד שהיה ברור לי שאין שום סיכוי, שבכלל לא שייך לחשוב, והנה הוא נכנס וקונה את כל הסחורה - אויף צאלאכעס, הוא רוצה להראות לי שאני אכיר שאדע שארגיש מי מנהיג את העולם.

ד. מעשה באברך שהוצרך לקנות בית, יגע ומצא, וקנה בית פלוני. אלא שלמחרת נתברר לו שעומד בית למכירה במקום קרוב מאד, ובמחיר נמוך בהרבה ממה שהוא שילם, האברך לא מצא את נפשו מרוב צער... ידידו פנה לרבי מרדכי שוואב זצ"ל והלה חיזקו בדברים מופלאים, ובתוך הדברים סיפר לו שפעם ישב עם הרב דסלר זצ"ל, והוא סיפר לו איזה טעות שהוא עצמו עשה בענייני שידוכים, והיה הולך ומספר את פרטי הטעות שעשה, וכשסיים דבריו אמר, אבל, גם הטעות גופא מן השמים היא, הוסיף ע"ז ר' מרדכי, הוכחה יש לי שמן השמים רצו שתעשה טעות זו ותקנה את הבית הזה ביוקר ולא את השני הזול והקרוב, וראה בעיניך, מתי נודעה לך טעותך - רק יום למחרת הקניה, מדוע לא נודע לך יום לפני כן, אלא, שמן השמים רצו שתעשה כך... וממילא אין זה 'טעות' כלל...

באר הפרשה - פרשת וירא

שקיים את כל התורה (יומא ב:), כי רבים קיימו את המצוות כולן ולא נתעלו במדרגות כמוהו, אלא כל זאת היה בזכות עמידתו בגבורה ב'עשרה נסיונות', וכמאמרם (אבות ה ג) 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלן - להודיע כמה חיבתו...

ובך כתב ה'ספורנו' בפסוק (כב יב), 'כי אתה ידעתי... ולא חשכת את בנך את יחידך ממני', וז"ל, 'ידעתי אני המלאך שברין יגדילך הא-ל על מלאכיו, כאמרם ז"ל (סנהדרין צג.) גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת'. והיינו כי על ידי העמידה בנסיונות עולה ומתעלה בדרגא יתירה על מלאכי השרת.

להם אברהם, בבואכם אל ביתי, אנא, רחצו עצמכם מעבודה זרה זו, 'והשענו תחת העין' - הכירו שאין לכם על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, כי הוא הנותן כח לעשות חיל, ומעתה התדבקו באמונה התמימה בהקב"ה.

להודיע חיבתו - גודל חיבתו של הקב"ה לאותם העומדים בנסיונות בפרשתן (כב א), 'והאלוקים ניסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני, ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק וגו'', כתב הרמב"ן ('האמונה והבטחון' פ"ו) לא נשתבח אברהם אבינו על מה

ה. שמעתי מאיש צדיק וישר ורבי שלמה שמו מעי"ת אלעד יצ"ו, אשר לפרנסתו הינו משמש כ'דרייווער' (מהג) ומדריך לאורחים הבאים מחו"ל לארה"ק, הלה מוציאם ומכניסם למקומות הקדושים ועוד... פעם פגש באברך מבני חו"ל העוסק לפרנסתו כ'סוכן נסיעות' (טראוועל אגענט) וביקש מאתו שיאיל בטובו לקחת ממנו כרטיסי ביקור (ביזנעס קארד) שלו, למען יוכל לתת מהם אחד לכל המזמין אצלו טיסות לארה"ק, וחשב שבכך קיים כהוגן מצוות 'השתדלות' לפרסם עצמו אצל באי הארץ בעודם בחו"ל, מיודענו ר"ש ישב והמתין שמעתה תגדל רשימת הנוסעים אצלו, אך לא ראה כל סימן לכך.

כעבור כמה שבועות מתקשר אליו יהודי מבני חו"ל, ודברו בפיו, הנה אני יוצא מביתי שבארה"ב בעוד כשעה בדרכי לארה"ק, רצוני שתקח אותי הנה והנה, והחל מדבר עמו לסדר 'פלאן' (תוכנית) שלם לכל הימים הבאים, אמר לו ר"ש, מדוע נעשה את ה'סדר' על הטלפון, אמתין לכם בשדה התעופה (עירפארט), ואקח אתכם לבית מלונכם, שם נשב יחדיו ונסדר את העניינים בישוב הדעת, וכן הוזה.

בעודם יושבים - תוך כדי שיחתם נפל פתקא מכיסו של האורח, ופתקא זו הייתה הכרטיס ביקור של ר"ש, שאלו ר"ש, מה זה הפתק - כשהוא כבר שמח שהנה הכרטיס מתחיל לעבוד, אמר לו האורח, זה מספר של איזה 'דרייווער' שהסוכן נסיעות דחף לידי, אבל אל תשים לב לכך, כי ממילא לא אקח אותו אלא אותך, אחרי שאחי ה'מבין' אמר לי שכדאי לי לקחת רק אותך... אמר לו ר"ש, בסדר גמור, דרייווער זה ואני הקטן יושבים באותו הרכב... ולמד ר"ש, כי כל כך אין כל שייכות בין שפע הפרנסה להשתדלות, עד שאפילו כשפעולת ההשתדלות הגיע ליעדה - האורח מחזיק בכרטיס ביקור שלו, ועדיין, הוא מזמין את הנסיעה לא בזכות הכרטיס, אלא בהמלצת אחיו.

הוסיף ר"ש, כי אילו לא היה שואל את האורח בתור סקרנות מנין לו הכרטיס, בוודאי היה בטוח בעצמו שהלה הגיע אליו בזכות הכרטיס... וכלל הדברים כאמור שרק 'ערביים' משתחווים לאבק שברגליהם ובטוחים בהשתדלותם שהיא היא מביאה להם את הפרנסה...

ו. כתב בספר 'אזור אליהו' (לתלמיד הרה"ק מקאצק ז"ע) לבאר בלשון הכתוב ב'הפטרה' לפרשת השבוע (מלכים ב' ד), שם נאמר על אשה אחת מנשי בני הנביאים שצעקה אל אלישע שאין לה כלום בביתה כי אם אסוך שמן, ואמר לה שתשאל כלים מאת שכנותיה 'כלים רקים אל תמעטי', וז"ל, הנה עצה גדולה על פרנסה הוא, שהאדם יסלק את כוחו מכל וכל, ולידע באמת שאין השתדלותו מועלת כלום, וכל יותר שידע האדם בעצמו שהוא נעור וריק מכל ההתפעלות יותר מוכן הוא לפרנסה וכו', וזה כלים רקים אל תמעטי, כל יותר שתדע בעצמך שאתה כלי ריק - יותר טוב הוא. עכ"ל.

ז. נוראות מצינו בספר 'תרועת מלך' על תהילים (להגה"ק רבי שמואל לאניאדו ז"ע, אשר נשלח על ידי מרנא ה'בית יוסף' ז"ע לכהן פאר ברבנות ארם צובא) על הפסוק (תהילים קג יא) 'כי כגבוה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו', שכשם שגבוהים השמים מעל הארץ, כמו"כ גבוהים יראי ה' וחושבי שמו באיכותם למעלה מן השמים, ועליהם גבר חסדו 'הם העומדים ראשונים בתגבורת החסד, ומהם יושפע לשמים' ומשם נמשך שפע החסד לכל הארץ, והיינו שכל קיום העולמות והשפעת החסד עליהם הוא מכוחם של יראי ה'.

וכמה מעבודה הבאה בנקל ללא כל 'מניעות' והפרעות^ט, והנה, בכל אותם המצוות שקיים אברהם אבינו כשעדיין לא היה 'מצווה ועושה' הרי היה בידו 'ברירה' - לבחור האם לעשותם אם לאו, כי לא היה מחויב בדבר, ואעפ"כ התגבר לעשותם 'והיה אצלו עבודה גדולה'. עתה, כשנצטווה על המילה 'לא מצא בעצמו שום צד לבלתי עשותה' שהרי נצטווה עליה, ונתאוהו אברהם אבינו שגם מצוה זו תהא אצלו בקושי ובעמידה בנסיון, אלא שלא היה לו שום נסיון בדבר, על כן נתחכם לילך אצל שלושת אוהביו בכדי שהם יסיתוהו שלא למול את עצמו, ואז יתגבר כארי לעשות רצונו ית', וזוהי העבודה המעולה והמשובחת' (עיי"ש שמבאר שאמר לו ממרא, וכי מחפש אתה שיתרבה שורך כי 'לפום צערא אגרא', והלא כבר קבלת שבר הרבה שעמד לך בכבשן האש וברעבון ובמלכים, ואם כן ראוי לך לעבדו שלא על מנת לקבל פרס, ואין לך לחזור אחר צדדי הנסיון, אלא עשה את המצוה כמו שנאמר לך).

ומעשי אבות סימן לבנים, וכמו שכתב השל"ה (וירא דרך חיים תוכחת מוסר אות מב), מפרשת העקידה ילמוד אדם מוסר וימסור נפשו על קדושת השם יתברך, ומכל שכן שימסור אבר מאבריו או שבירת איזה תאוה, כגון לעמוד בהשכמה לתורה ולתפלה, או לשבור שאר תענוגים, וכן שיחה בטלה וכיוצא בזה, יבטל רצונו מפני רצון המקום. עוד יחשוב האדם, באם באה לידו איזה עבירה או איזה מצוה, יחשוב אולי השם יתברך מנסה אותי עתה אם אעבור או אקיים, כדרך שניסה את אברהם אבינו. וכודאי אילו ידע האדם שהקב"ה מנסה

ביו"ב כתב הרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש פר' לך בסופו, ליקושים) וז"ל. מה שנכתב בתורה מעשי אבות ולא נכתב מה עשה מיכאל המלאך ושאר המלאכים, רק, שהאבות הקדושים המשיכו התורה ע"י שבירת טבעם הגשמית - שעשו כל דבר היפך טבעם הגשמית ונעשה מזה תורה, למשל אברהם שבר טבע הגשמי שלו, והעלה בנו יחידו ונעשה מזה תורה, עכ"ל.

והנה איתא במדרש (יל"ש רמז עג, וכע"ז בתנחומא ג) על הפסוק שבריש פרשתו 'וירא אליו ה' באלוני ממרא' בזה"ל, למה נקרא שמו ממרא, שהמרה פנים באברהם, בשעה שאמר לו הקב"ה למול הלך ונמלך בשלושה אוהביו, אמר ליה ענר כבר בן מאה שנה אתה, ואתה הולך ומצער עצמך, אמר לו אשכול מה אתה הולך ומסיים עצמך בין שונאיך, אמר לו ממרא, ולא עמד לך אלוך ברכשן האש ברעבון ובמלכים, והדבר הזה שהוא אומר לך למול אין אתה שומע לו, אמר לו הקב"ה אתה נתת לו עצה, חיך איני נגלה עליו אלא בפלטין שלך, עכ"ל. וכבר נתקשו המפרשים, היעלה על הרעת שהסתפק אברהם אבינו האם לקיים ציווי הבורא עד שהוצרך 'ליטול עצה על המילה', והרי 'קיים אברהם את כל התורה קודם שניתנה אף שלא נצטווה', וכי עתה שנצטווה יהא אצלו פקפוק וספק כלשהו אם למול את עצמו.

ומבאר בעל ה'תרומת הכרי' (פתח השער אות א'), כי זה הכלל העבודה עם 'יגיעה' חשובה פי כמה

ח. ואף במעשיו של אברהם גופיה מצינו חשיבות מיוחדת למצוותיו שנעשו מתוך יגיעה... כמו שביאר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה), מדוע ייחדה התורה פרשה שלימה על 'הכנסת האורחים' למלאכי מרום והרי הללו לא אכלו ולא שתו ולא נהנו כלל מכל מה שערך לפניהם, ומאידך, את 'מפעל הכנסת אורחים' שעשה מדי יום ביומו, להאכיל ולהשקות, להלין וללוות את כל אורחיו הרבים, כל אלה מרומזים רק בתיבה אחת בתורה (כא לג) ויטע אש"ל שהוא ר"ת א'כילה ש'תיה ל'וויה. אלא הביאור כי התורה משבחת ומפארת דיקא את מה שעלה לו בהרבה טירחה ועמל, שהרי אותו היום שבאו אליו המלאכים יום שלישי למילתו היה, ועלו לו הדברים בקושי רב, וזאת היא תפארתו.

ט. צא ולמד, מדרכו של עולם, אחר שנדבק ב'ווירוס' יש בקרבו 'נוגדנים' (Antibodies), כי אחר שהוכרח גופו לריב ולהתגבר נוצרו בו כוחות מנגדים, כך הוא גם ברוחניות, מי שנולד עם תכונות קשות והוא מתגבר עליהם, הרי הוא קונה קנין נצח 'רוממות' הרבה יותר ממי שהכל אצלו חלק ופשוט.

י. פשיטא ואין צריך לומר שלא לאנשים כערכנו להביא עלינו בידיים את ה'נסיונות', ואדרבה, הרבה יש לשפוך לב כמים בבקשתנו (בברכות השחר) 'אל תביאנו לא לידי נסיון', אלא, שאם כבר נקלע לידינו נסיון כלשהו - נזכור היטב מעלת הנסיונות ועד כמה ניתן להתרומם על ידם.

באר הפרשה - פרשת וירא

אותו עתה, היה נזהר מאודו^א, על כן יחשוב האדם תמיד בבוא איזה ענין לידו, כי כן היא מדרתו של הקב"ה, שולח איזה ענין לאדם כדי לנסותו^ב. ואשרי אדם שה' אלוקיו תמיד במחשבתו, עב"ל.

ו'להודיע חיבתו של כל יחיד ויחיד העומד בגבורה כנגד יצרו ב'עשרה נסיונות' של כל חד וחד

בריליה^ג, כבר הביא הרה"ק ה'אור לשמים' זי"ע (חוקת ד"ה עלי באר) בשם הרה"ק ה'חווה מלובלין' זי"ע בביאור הכתוב (פסוק יג) 'והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו', שהראתו הקב"ה לאברהם 'איל אחר' - שיש עוד 'איל' (עקידה) מלבד איל (עקידה) זה, והוא כאשר האדם נאחו בסבך היצר, המסבכו ומושכו אחר תאוותיו והוא נלחם בגבורה כנגד הצר הצורר, ומשבר רצונותיו ומבעיו מפני

יא. וההסבר, כי היודע שבשעה זאת מנסים ובוחנים אותו מן השמים, שוב לא יקשה לו להתגבר על כל הקושי. מעשה באחד שהיה מראשי משמר הצבא בארץ מגוריו, וכל סודות הצבא גלויים היו בפניו, באחד הימים עצר בדרכו טרעמ"פ (היט"ש), ומשעלה על הרכב ש'הסכים' לקחתו, ראה שיושבים שם שנים מהמדינה היריבה עם מדינתו, והבין על פי ה'הלך ילך' שלהם שכל רצונם הוא לאסרו אצלם, וכך להוציא מפיו את הסודות השמורים עמו, אך כבר לא היה באפשרותו לברוח. כך הוה, מיד לקחוהו לביתם והחזיקוהו תחת מסגר ובריח, והחלו לבדקו ולחקרו בחקירות ודרישות.... אמנם בתחילה עמד כצור חלמיש שלא לגלות כלום, ועל אף שהשונאים הכוהו וייסרוהו רבות לא הגיד להם מאומה מגנזי מדינתו, עד שפעם אחת איימו עליו שבפעם הבאה אם לא יפתח פיו לגלות ולחשוף את סודות הצבא יכוהו בפטישים על ראשו, כשמוע האיש כי כן, נשבר בקרבו וגמר אומר למלאות רצון השונאים ויהי מה, אך השניים לא נזהרו דיים ובצאתם מחדרו אשר היה אסור בו, שכחו לסגור הדלת כראוי, ובזאת שמע הלה את דיבורם ביניהם, ושמע ששפתם כשפתו ולא כשפת ארץ השונאים, או אז הבין ששניים אלו אינם נמנים כלל על עדת השונאים, אלא אדרבה הם נשלחו מטעם הממונים בארצו להעמידו על כור המבחן ולראות עד כמה כח סבלו בשמירת הסודות, כי רצו להעלותו במדרגה שאז ייחשפו בפניו סודות עלומים יותר, ולפני גילויים כאלו יש להוסיף בבדיקה על בדיקתם שעשו לו בעבר, מכיוון שכך ננסכו בו כוחות מחודשים והחליט בדעתו 'יעבור עלי מה', אני את פי לא אפתח לגלות הסודות אף לא ברמיזה...

הבה נתבונן, וכי מה נשתנה עתה מקדם, אלא בעצם הידיעה שידע שכל ההסתרה והקושי שעוברים עליו - אינו אלא נסיון שמנסים אותו כעת, נתנה לו כוחות עצומים לעמוד כנגד כל הקשיים שבהתגברות שהרי לא נשתנה מאומה מעמדו בבית הסוהר - רק זאת שנודע לו שהוא עומד עתה ב'כור המבחן' ועת נסיון היום לו, ואלו דברי השל"ה שיחשוב בעת נסיון אולי מנסה אותי הקב"ה כמו שניסה את אברהם בעת העקידה.

יב. וכגון מה שכתב הרה"ק מוהר"ן זי"ע (לקוטי מוהר"ן ח"א סי' ט) וכשהיצר מסית לאדם שיכעוס, ידע שבזאת השעה ישפיעו לו מלמעלה איזה סך ממון, והיצר רוצה לקלקל זאת ההשפעה, וכתב שם עוד שעשירות נקראת 'חומה' וכן הכעס, כי הא בהא תליא, והמתגבר בכעסו מקלקל את החומה של העשירות... וממילא אם יזכור האדם בשעת הנסיון מה מונח על כף המאזניים, עשירות מצד אחד ועניות מאידך גיסא, וגם ישים אל ליבו כי כל אותה הרגשת כעס אינה אלא עצת היצר בכדי לפגום ולקלקל לו את ההשפעות הטובות ולהפסיד לו את העשירות המזומנת לו - יקל הדבר עליו לעמוד בנסיון בגבורה לטוב לו כל הימים בזה ובבא.

וכבר איתא ב'רוקח' (בפירוש סידור התפילה) המבאר מה שאנו מבקשים בכל יום (ב'ברכות השחר') 'יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתצילני היום ובכל יום וכו' משטן המשחית', וז"ל, כשהקב"ה רוצה להיטיב לאדם אומר השטן, וכי בחינם תעשה לו טובה, תנסהו מקודם, וילך השטן ויקח את מפתחות התאווה ומטעהו כדי שישחית זה דרכו עד אשר יראה כי לא יכול לו, זהו שטן המשחית, עכ"ל. ולדידן ייאמר, כי בראות אדם שבא עליו נסיון - ידע שלא די שכל העולמות תלויין בו ועומדין לראות אם יעמוד בנסיון, אלא גם רווחים גשמיים עצומים תלויים ועומדים, אם יתגבר על עצמו וישלוט ברוחו.

יג. הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע ביאר בכתוב בריש פרשתן (יח א) 'וירא אליו ה'', וברש"י 'לבקר את החולה', כי כך אמר הקב"ה, ראיתי כיצד אברהם אבינו עומד בנסיונות ב'ימים הטובים', עתה אלך ואראנו כיצד הוא עובד אותי כשהוא ב'חליו', בימים הקשים... ולדרכנו ייאמר עוד, שהקב"ה מתגלה אל האדם דייקא 'לבקר את החולה', כשהוא מוקף בצרות מכל עבר, והוא מתגבר על כל הקשיים, או אז הקב"ה בא לבקרו.

צרה באורחים' (ב"מ פה.), ומכיוון שאיננה בבית היית יכול להגיש לנו הרבה כפי רצונך... ויאמר להם אברהם, לא כדברכם, אלא הנה היא באוהל והיא אשר הכינה את כל השפע הרב, כי שיברה את טבעה, שלא להיות 'עיניה צרה באורחים', אלא מכנסת היא את האורחים כראוי - בדרך הצדיקים שמשנים טבעם, וכך רימוזו גם בלשון הכתוב (שם יא) 'חדל להיות לשרה אורח כנשים', ששינתה אורח חייה ודרכיה משאר הנשים, אמרו המלאכים אם כן, ראויה היא שישלם לה ה' מידה כנגד מידה וישנה בעבורה את הטבע שתלד בן, ואז בישרו 'שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך'. ומכאן, כל אחד ואחד בעניינו, כאשר ישבר טבעו למען שמו יתברך, יזכה לישועות וניסים ניסים למעלה מעלה מדרך הטבע¹⁰.

רצון השי"ת, הרי זה חשוב בעקידה ממש"י, ועל זה מסיים הכתוב 'בקרניו' שהוא מלשון הארה וכמו 'כי קרן עור פניו' (שמות לד לה)¹⁰, שהעומד בנסיון 'תהל אורו עד כסא הכבוד'.

ובל כן רבתה מעלת הזוכה את 'רצונו' ועובד את בוראו כנגד טבעו ומוגו, שאפילו בהאי עלמא ישלם לו ה' במפעלו 'מידה כנגד מידה' - לשנות עבורו את הטבע להטיב לו, כדכתב הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (ד"ה עוד נ"ל ע"ד צחות) על הכתוב (יה ט) 'ויאמרו אליו איה שרה אשתך, ויאמר, הנה היא באוהל', כי בראות המלאכים את ה'שפע' הרב שהוגש לפניהם בבית אברהם - ג' לשונות בחרדל וכו', אמרו לו איה שרה אשתך לבטח איננה בבית, שהרי 'אשה עיניה

יד. יש שביאר עפ"י דבריו את נוסח התפילה (ברכת זכרונות מוסף דר"ה) 'ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור', שהכוונה היא ועקידת יצחק לזרעו היום, ר"ל אותה בחי' עקידת יצחק הנעשית היום על ידי זרעו המוסרים ומבטלים רצונותיהם ותשוקותיהם אל הקב"ה, אותה ברחמים תזכור.

טו. סיפר הגה"צ רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל שלאחר פטירתו של הרה"ק ה'חוזה מלובלין' זי"ע בא אחד מעשירי העם אל הרבנית לקנות ממנה 'קאפל' (כיפה) של החוזה, הרבנית ביקשה תמורת הכיפה סך אלפיים גילדען (דינרי זהב), העשיר 'סבר וקיבל' ומיהר לביתו להביא את הממון, לבינתיים כיבסה הרבנית את הכיפה - מתוך מחשבה כי לגודל הסכום ראוי ומתאים שיקבל העשיר כיפה נאה וראויה... מששב העשיר אל הרבנית ומצא את הכיפה לאחר הליבון נענה ואמר, לא על כיפה זו נדברנו, אמרה הרבנית היא היא הכיפה אלא שכיבסתי אותה, נענה העשיר וקרא בהתרגשות, 'את הזיעה הספוגה בכיפה אני צריך', ודייקא על זה הייתי מוכן לשפוך הון רב, כי היא המעלה את שווי וערך הכיפה ל2000 גילדען טבין ותקילין.

כעין זה נענה אנו בהתרגשות לאמר, כי כביכול אין הקב"ה נצרך מאתנו למעשים נאים... רק את היגיעה ואת הזיעה של מצווה הוא צריך - בהתגברות והתאמצות נגד היצר ונסיונותיו, כי זה כל האדם לעמוד בקשרי המלחמה. כן מספרים שהרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע בעודו בחו"ל לא נתן לכבס טליתו ורק משעקר וקבע מושבו בארה"ק נתן רשות לכבסה. כי בחו"ל נהוג לקבור את המת בטליתו על כן רצה להיטמן בטליתו הספוגה (זיעתו) תפילותיו, ורק בארה"ק שממילא אין קוברים עם הטלית לא שמר על הזיעה שתשאר בטליתו.

טז. ובזה יש לבאר עוד בדברי חז"ל (בר"ר נא ו) על הפסוק (יט כט) 'ויזכור אלוקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפיכה, והובא ברש"י, 'מהו זכירתו של אברהם על לוט, נזכר שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם... ולא גילה הדבר, לפיכך חס הקב"ה עליו'. ולכאורה יפלא, מדוע דייקא זכות זו עמדה לו, שלא היה מושחת ורשע ולא גילה אודות שרה, והרי מן הנראה כי זכות גדולה יותר היה לו במה שקיים 'הכנסת אורחים' במלאכים ומסר נפשו עליהם, ולא התיירא מהאנשים אשר פתח הבית, אמנם לפי האמור לעיל יתבאר שפיר, כי מה שהכניס את האורחים לביתו לא היה לו אלא מאחר ש'מבית אברהם למד להיות מחזר אחר אורחים' (רש"י יט א), והייתה מצווה זו כמי שבאה לו בירושה, ומובן מאליו שיקיימנה שהרי ב'אוויר' כזה גדל, מצווה כזו אין בה כל כך כוח להגן עליו, אכן מה ששתק ולא גילה על שרה - שעשה נגד טבעו ותאוותו, שלא למד מאחרים לשתוק בעת שבווער פיו לדבר, ומ"מ שתק, זכות זאת עמדה לו, כי זה 'חלקו' בעבודה עצמית מתוך יגיעה עצומה.

ומכאן, כל אחד ואחד בעניינו, כאשר ישבר טבעו למען שמו יתברך, יזכה לישועות וניסים ניסים למעלה מעלה מדרך הטבע, וכלומר, שבכדי 'להזכר לטובה' לא די לנו במצוות שבהם הורגלנו מבית אבינו כהנחת תפילין ותפילה ג"פ ביום וכיו"ב - אף שמעלתם שגבה עד מאד, מ"מ אין בזה כ"כ כח להגן, שהרי אינו אלא עושה כמשעה אביו,

אנשים, והרי היה יכול הקב"ה [להשיב חמה ולנרתיקה ולבטל את חום היום ו]להביא אנשים ממש, ועל דרך זה יש להקשות, כי לכאורה נראה שהיה כאן 'גניבת דעתו' של אברהם, שהוא הרבה למרוח עבור האורחים, וכמו שנכתב בתורה באריכות כל פרטי המעשה, ובאמת אין כאן אורחים כלל אלא מלאכים הם שאינם אוכלים ואינם שותים...

ומבאר, כי הקב"ה רצה ללמדו בעת הזאת אחר שנימול כי מעתה 'פנים חדשות' באו לכאן, עד עתה הוא היה בגדר 'בן נח' שלהם אין הקב"ה מצרף מחשבה להיות כמעשה, ומעתה 'מחשבה טובה' הקב"ה מצרפה למעשה' (קידושין מ.), וכלומר, גם ההשתוקקות והרצון לעשות מעשה טוב, ובפרט כאשר עשה פעולות אלא שלא הצליח לפעול בזה פעולת טוב - כל זה נחשב לו כמעשה ממש. על כן, אברהם אבינו חשב שאין ערך אלא למעשה המצוה בפועל ממש (שהרי כן היה נחשב לו עד עתה שנחשב כבן נח), על כן הצטער מאוד בראותו שאין אורחים ונבצר ממנו קיום הכנסת אורחים בפועל. לזה הראה לו הקב"ה עד כמה חשוב לפניו מחשבה טובה ורצון והשתוקקות לעשיית מצוה, ואדרבה הגענועים למצוה והחשק לעשייתה חשובים יותר, ולזה שלח אליו ג' מלאכים, להראותו שמאותם המחשבות נבראו אלו המלאכים, ועל ידי שכל אותם שלשה ימים שהיה אברהם עסוק במילתו ולא הכניס אורחים בער בקרבו הרצון לקיים המצוה - נבראו ג' מלאכים, ואותם שלח אליו להראות לו חשיבות הרצון והתשוקה לעשות רצונו ית'. נמצא שלא הייתה כאן כל 'גניבת דעת', אלא אדרבה למדו לו בזה 'אורחות חיים' שהכל לפי הרצון והתשוקה להיות טוב.

בדברים הללו כתב הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע (פר' נח יד), ובוה מבאר, דהנה אצל אברהם אבינו מצינו שעשה לו הבורא ניסים למעלה מדרך הטבע, וכגון הצלתו מ'אור כשדים', ומה שנהפך העפר שבידו לחיצים ובליםטראות בזרקו העפר על שונאיו (סנהדרין קט.). ואילו הצלת נח 'איש צדיק' הייתה רק על פי דרך הטבע - שהוצרך לבנות תיבת עצי גופר שתוכל עמוד נגד המבול ולא נעשה לו נס שינצל מן המבול ללא 'תיבה' וכיוצא בזה, ומה נשתנה דינו של זה מזה.

אלא, כי הקב"ה נוהג עם כל אחד 'מידה כנגד מידה', ולכן, נח שעבד את ה' בכל כוחו - אבל בדרך טבע העולם כדכתיב (ו ט) 'את האלוקים התהלך נח' (אלוקים בנימטריא הטבע), על כן גם נס הצלתו לא הייתה כי אם בדרך הטבע. מה שאין כן אברהם אבינו ששייבר את טבעו, ועבד את בוראו למעלה מדרך הטבע, שהיה מכריז אמונתו בה' - והיו כל בני העולם מעבר אחד והוא מעבר אחר, לכן גם הנהגת ה' עמו הייתה למעלה מדרך הטבע".

לאדם מערכי לב - עיקר העבודה הוא הרצון וההשתדלות בעשיית המצוה

בפרשתן (יה א), 'וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום', ופירש רש"י, 'הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים, ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים, הביא המלאכים עליו בדמות אנשים'. הקשה הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע (ננוי ישראל, תרס"ב), מה צורך היה בעשיית דבר מחוץ לטבע ולהביא מלאכים בדמות

ואין נדרש ממנו 'התגברות' לצורך כך, אבל להיזכר לטובה ולהצלה נזכה דייקא בזכות מה שעולה לנו בקושי, וכגון בשעה שה'דיבור' עומד הכן לפרוץ מפיו ובכוחותיו האחרונים הנו 'בולם פיו', או כשמתגבר על רצון הטבעי להביט וכו' ו'עוצם עיניו וכיו"ב, עי"ז 'יזכר לטובה' להנצל מכל פגע ומקרה.

יז. מוסיף ה'באר מים חיים' לומר 'ואפילו בדורותינו, כמה העין רואה בחוש ניסים שנעשו לגדולי ישראל ולצדיקי אמת, שנתהפך הטבע בפניהם, וכל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' ושם ה' נקרא עליהם, שמהוה לנגדם התהוות חדשות, ומשדד כל מערכת השמים ומזלות הרקיע בשבילם, והכל עבור כי עז צדקתם ואמיתתם בדרך ה' שלא בטבע... והקב"ה מיחד שמו על אדם הזה' עכ"ל. ולדידן ייאמר, כל חד לפום דרגא דיליה, יעבוד את ה' בכל לבו נפשו ומאד, יתגבר על טבעו ויראה פלאות.

בזו הדרך ביאר המהר"ל זי"ע (דרך החיים עמ"ס אבות ה ג) שתיבת 'נסיון' נגזרת מתיבת 'נס', כי כמו ש'נס' פירושו למעלה מן הטבע כך אי אפשר לאדם לעמוד בנסיון אלא בעבודה ויגיעה למעלה מדרך הטבע.

ומהא טעמא המתגבר על יצרו ונסיונותיו יזכה לנס (ספר חסידים קצו).

- כי אם ליראה', אבל גמר המעשה הרי עושהו השם יתברך, והוא בכלל 'הכל' בידי שמים (ולא בכלל 'חוי' מיראת שמים), ובוז מבאר מדוע מכל 'גמילות חסדים' ז'הכנסת אורחים' של אברהם אבינו לא נזכר בתורה לשבח אלא החסד שעשה עם המלאכים, אף שעפ"י אמת לא היה בזה שום 'גמילות חסד' כלל וכלל, ואדרבה הם גמלו חסד עמו כשלכבודו עשו עצמן כאוכלין, ולא היה כאן לאברהם אבינו כי אם 'מחשבה ורצון טוב', ואילו את מפעל הכנסת אורחים שלו הזכירה התורה רק ב'ראשי תיבות' ויטע אש"ל, כי בזה הודיעתנו התורה, שזה העיקר מכל המעשים - השתדלות ועבודת האדם², ושלא ישנה על גמר המעשה³, רק על הרצון וההשתוקקות⁴.

הוסיף הרה"ק מטשורטקוב זי"ע (תרפ"ב) לדייק בלשון הכתוב שנאמר אחר העקידה (כב טז) 'יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשבת את בנך את יחידך', ולכאורה איזה 'עשייה' היה כאן, והרי בסופו של דבר לא שחט את יצחק, אלא שהיה ברצונו הטוב לשחטו, וממילא נחשב כאילו היה מעשה בפועל⁵.

יתר על כן מצינו בדברי הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (דברי סופרים כא), שכתב כלל גדול בעבודה הנדרשת מהאדם, 'עיקר זכות השתדלות האדם בעולם הזה הוא רק החשק שיש לו לעשות רצונו יתברך, וכמו שכתוב (דברים י"ב) 'ועתה ישראל מה ה' א' שואל מעמך

יח. הגה"ק רבי יעקב עמדין זי"ע (היעב"ז) נתן רמז לדבר בלשון הכתוב (כב ה) 'ויאמר אברהם אלוקים יראה לו השה לעולה בני', כי אלוקים יראה לו ר"ת 'איל', ואילו השה לעולה בני ר"ת 'הלב', וכלומר, שאמר אברהם, אלוקים יראה את בני כעולה אף אם יהיה איל תמורתו, כי מחשבתו הטובה הרי היא כמעשה ממש.

יט. עפ"י יש לבאר את נוסח התפילה (ביהרת קלות ועוד) שמבקשים אנו שיוזכר לנו הקב"ה את זכות 'עקידת יצחק' ויראה כאילו אפרו צבור על גבי המזבח, ולכאורה אינו מובן כלל באיזה 'אפר' מדובר, דהרי אמר לו מלאך ה' - 'אל תעש לו מאומה', ואם כן אפר מנין, אלא אחר שאין הקב"ה צופה ומביט אם יצא הנעשה לפועל או לאו, אלא כל רצונו - שישתוקק וירצה האדם לעשות כל אשר בידו למען שמו באהבה, לכן נחשב כאילו נעשה 'אפר' בפועל ממש.

כ. פעם יצא הרה"ק רבי יחיאל מאיר הלוי מאוסטרובצא זי"ע בלויית הרה"ח רבי יצחק מאיר לעווין ז"ל לכמה עיירות לקבץ מעות לצורך צדקה, אך כגודל טרחתם כך גודל צערם, כי לא עלתה בידם לקבץ כי אם מקצת מהנצרך להם, באחד המקומות הגיעו לביתו של גביר אשר דר בקומה גבוהה מאד, ורק אחר שעלו מעלות (מדרגות) הרבה בכדי להגיע לבית נוכחו לראות שאין איש בבית. בחזרם שאל הרי"מ לעווין את חותנו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, ילמדנו רבינו, היאך יתכן שהרבי הגדול מאוסטרובצא בעצמו מסובב בחוצות לאסוף מעות וכל כך עלתה בידו... השיב לו ה'אמרי אמת', כתיב בפרשתן (יח ה-ז) ואקחה פת לחם וגו', ואל הבקר רץ וגו', ואיתא במדרש (בר"ר מח י) בשכר 'אל הבקר רץ אברהם' זכו בני ישראל שירד להם 'שלי' מן השמים בהיותם במדבר, ובשכר 'ואקחה פת לחם' זכו ישראל ל'מן', ולכאורה קשה, מדוע על 'בן הבקר' שטרח בו אברהם אבינו טירחה מרובה ורץ להביא להם ג' לשונות בחרדל זכו ב'שלי' - שלא היה כל כך טובה וברכה לעם בני ישראל (עד אשר יצא מאפכם), ואילו על 'פת לחם' שלבסוף נטמא ולא הגיע על שולחן האורחים זכו ל'לחם אבירים' - שירד להם מן כל ארבעים השנה שהיו במדבר. אלא ביאורו, שכאשר טורח אדם במצוה וזוכה להוציא מחשבתו לפועל, וודאי שיקבל שכרו משלם, מכל מקום אין שכרו מרובה כאותו שהתאמץ במצוה והשתדל בכל מאודו לעשות רצון קונו אך לא השיגו בפועל, כי זה שהצליח בעבודתו וקיבץ הרבה מעות לצדקה וכיו"ב בשאר מצוות, הרי יש לנו לומר לו, כל מה שעשית כבר נכתב ונחתם בספר בראש השנה שכך יהיה, וראיה, שהרי יצאה מחשבתך לפועל, וממילא אין המעשה נקרא על שמך שאינך אלא 'שליח' מצווה... משא"כ מי שנתייגע על המצווה והעלה חרס בידו, נמצא שלא היה הדבר קצוב ממרום, ואם כן כל עמלו ויגיעתו וטרח סביב המצוה היה הכל שלו ונקראת על שמו, ולכך דייקא על ה'לחם' שנטמא ולא יצא לפועל להביאו לפני האורחים קיבלו שכר רב וגדול - 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים', ואילו על ריצת אברהם אל בן הבקר שיצא לפועל לא היה השכר כה גדול, ובוז חיזק הרבי את לבבו, כי אדרבה שכרם בהתאמצותם באסיפת הצדקה גדול הרבה יותר, שהרי לא הצליחו ומכאן ראייה שלא היה הדבר כתוב וחתום מן שמיא, ומצווה כזאת נקראת על שם עושיה...

ומכאן חיזוק גדול למי שהתאמץ בעשיית מצוה ולא עתה בידו, או שעשה ככל שיבדו לברוח מן העבירה ובוודאי שמחובת האדם לעשות כל מה שבידו, אלא שאם עשה 'הכל', ומ"מ לא עלתה בידו - אל ירך לבבו.

אל תביט אחרוך - להתגבר על היצר שמפילו לעצבות בגין העבר
 לוט הביטה לאחוריה, וצא וראה מה עלה בסופה -
 'ותהי נציב מלח' (שם כו)...

בפרשתן (יט יז), 'אל תביט אחרוך', וכתב הרה"ק
 ה'דברי שמואל' זי"ע בזה"ל, ללמדך, שהאדם
 צריך להביט רק לפניו, אך לא לאחוריו, מה שהיה
 היה, העיקר לקבל מעבשיו. ומוסיף לרמוז שהנה אשת
 ואבן זה דרכו של היצר הרע, להפיל את האדם לידי
 עצבות ושברון רוח²² ע"י שמעמיד בפניו את כל
 העבר, בכדי למנוע ממנו לגשת אל הקודש²³, וצריך

כא. כבר נודע מה שאמר הגה"ק רבי ישראל סלנטער זי"ע 'מ'דארף טוהן, נישט אויפטוהן' - על האדם לעשות פעולות טובות ככל יכלתו, אבל לא נדרש ממנו 'תוצאות' המעשים לטובה. ואכן יסוד גדול זה 'משולש בכתובים' בפרשתן, במה שהאריכה התורה ו'הרעישה' במעשיו הטובים של אברהם אבינו, ובכולם לא היו תוצאות למעשה... א. בעניין ה'הכנסת אורחים', ש'למעשה' לא היו כאן אורחים אלא מלאכים בדמות אנשים, וכנ"ל. ב. ב'פרשת העקידה', ש'למעשה' לא שחט אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח. ג. לגבי תפילתו של אברהם, שהנה אמרו חז"ל (ברכות כו:) 'אברהם תקן תפלת שחרית, שנאמר (בפרשתן, יט כז) וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה שנאמר (תהילים קו ל) ויעמוד פינחס ויפלל', עוד אמרו (שם ו:י) 'כל הקובע מקום לתפלתו אלוקי אברהם בעזרו וכו', ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום דכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה וכו', ולכאורה אותה תפילה שהתפלל אברהם על אנשי סדום לא עשתה פרי, אמנם דייקא מתפילה זו למדנו מקור לתפילת שחרית, כי זה כל עניין התפילה, אין כל נפקא מינה אם הצליח האדם במעשיו אלא אם עשה מה שבידו.

ומכאן חיזוק גדול לכל אותם הנאבקים עם היצר הרע, כי עיקר הנחת רוח של הקב"ה הוא מעצם המלחמה ולא מהתוצאה, כי 'המעשה' אינו ביד האדם אלא ביד הקב"ה.

כב. ידוע דבר מכתבו של הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע (ח"ב מכתב ו) וז"ל (בשינוי). אספר לכם מה ששמעתי זו השבוע, בעת מלחמה בשנים הקודמים הגיע דעפעש (טעלעגראם, מברק) אל השר הגדול שהיה יועץ לראש המדינות, שהשונא שבר את כל עיקר יסוד חיזוק המבצר (כלומר - אנחנו בסכנה) מיד נפלה רוח השר בקרבו והיה עצב וזועף בשברון לבו. משנודע זאת לאשתו, מיהרה לנחמו, ותשאלהו, מדוע נפלו פניך, סיפר לה השר על דבר הדעפעש שקיבל, והשיבה היא בחכמה. הנה גם אני קבלתי דעפעש בזו הרגע, ובו נכתבו דברים יותר רעים ומרים מהדעפעש שלך, אמר לה אמרי לי מהו. השיבה לו כתוב בו שאתה אבדת את המוהט (תעצומות וכוח חיות הנפש) שלך, ר"ל שאבדת את התחזקות וגבורות הלב שלך ודבר זה יותר גרעון ונפילה משבירת כל המבצר הנ"ל, ומסיים הרה"ק בינו והתבוננו נא בזאת.

כג. הנה כתיב בפרשתן (כב ה), 'ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם'. הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע (דבש השדה אות עג) היה מבאר סדר וגודל הנסיון שהיה לאברהם אבינו, כי ידוע ממדרשי חז"ל גודל המניעות שהעמיד לו השטן בכל כוחו בכדי שלא יעקוד את יצחק בנו כי לא לחנם המצוה הזאת עומדת לנו מאז ועד עתה לדורות עולם, וכאשר ראה שמעשי ידיו לא הצליחו, והנה אברהם אבינו מוכן ומזומן לשחוט את בנו בשמחה גדולה ואינו פונה למניעותיו, מיד בא לפניו בדמות איש כשר וצדיק וחסיד, ושאלו, ר' אברהם, לאן פניך מועדות. ענהו אברהם אבינו, הנני הולך לשחוט את בני במצוות הבורא, השיב לו השטן, אשריך ר' אברהם שהנך מקיים רצון בוראך בשמחה, אבל ספר נא לי ידידי מנין ידעת שכך הוא רצון הבורא - שתשחוט את בנך, ענהו אברהם, כי הקב"ה בכבודו ובעצמו אמר לי 'זהעלהו שם לעולה'. אז אמר לו האיש הנ"ל, אשריך ר' אברהם שזכית לדבר גדול שעדיין לא זכה לכך כמעט מעולם קרוץ מחומר שידבר אליו הקב"ה בכבודו ובעצמו, עכ"ז אגלה לך מה ששמעתי וקבלתי מרבתי שכל זמן שעדיין לא ניקה אדם מכל עוון ואשמה ועדיין לא תיקן את חטאת נעוריו, אפשר שיתבלבל על ידי כוחות הטומאה עד שידמה את עצמו כאילו הקב"ה מדבר עמו ובאמת אין בזה כל ממש, וכאשר שמע זאת אברהם עמד בחרדה גדולה, כי לגודל ענוותנותו חשש לדבריו שלא היה בעיני עצמו צדיק כלל וכלל. אך מיד יישב את עצמו ויאמר אברהם אל נעריו שזעק לעבר חטאות הנעורים שבו לכם פה עם החמור הישארו כאן עם החמירות שלי, לעת עתה לא אשים לב אליכם אלא ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה אפנה עם הנער לעשות רצון הבורא, ורק לאחמ"כ ונשובה אליכם - לאחר מכן נשוב בתשובה שלימה על העוונות, אך כעת לא אתן ליצר למנוע אותי מלקיים רצון יוצרי וקוני.

לדחות אותו היצר לגמרי, להתנער מעפר ולברוח **ביוצא** בדבר ביאר ב'בנין דוד' (ח"ב ליקושי ש"ס כו:),
מהעצבות, ולהתחזק בתקווה טובה מתוך שמחה של **איתא בגמרא** (שבת סג:) 'שמחה בחור בילדותך
מצווה יד שמכאן ולהלאה יעשה רצונו ית"ש. **וישיבך** ליבך בימי בחורותיך... ודע כי על כל אלה

פעם פנה הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע אל אחותו הרבנית א"ח ה'סטייפלער' זצ"ל, וציווה אותה שתסגור היטב את
דלתות הבית, ובשום פו"א לא תפתח הדלת לאיש, כעבור כמה רגעים באה נערה אל פתח הבית ודפקה על הדלת,
כראות הנערה שאין נענים לה, החלה להכות בדלת בכל יכולתה, עד שאמרה הרבנית ל'חזון איש' תן לי לפתוח
לה, כי בלאו הכי, לא יארכו הדקות והדלת תשבר לגמרי מרוב הכאותיה, נענה ה'חזון איש' אמרי לה שתפנה אל
הרב וואלף (שהיה מנהל בית החינוך לבנות באותה התקופה), לא עברה שעה מועטת ויבוא הרב וואלף אל הקודש פנימה,
וכה סיפר, ריבה זו באה בפני לבכות על מצבה הרוחני שבכי רע הוא, לאחר שהיתה בצבא... עתה לאחר שהרהרה
במעשיה הסיקה בעצמה שאין עוד כל חפץ בחייה, ובכוונתה לאבד עצמה לדעת רח"ל, אמר לו ה'חזון איש' זי"ע
לך נא אליה, ואמור לה בשמי, כי מה שאמרו חז"ל (יומא כט.) 'הרהורי עבירה קשין מעבירה' קאי על ההרהורים
שלאחר העבירה - לחשוב מחשבות ייאוש ודומיהן, והרוצה להנצל מזה ישים כל מחשבתו רק בעתיד, להמשיך
ולהתעלות בדרך העבודה, אמור לה בשמי שתשכח לגמרי מהעבירות שעברה, ותתחיל הכל מחדש כתינוק שנולד,
ואז ייטב לה בזה ובבא. ואכן הדברים נכנסו בלב הנערה וחזרה למוטב, הקימה דור ישרים מבורך, יראים ושלימים
נאמנים לה' ולתורתו.

כד. כתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תרע"א) שכל קיום כלל ישראל עד סוף כל הדורות הוא רק מכוחה של
השמחה, שהרי אמרו חז"ל (שבת ל:) 'אין הנבואה שורה אלא מתוך שמחה', ואילו לא היה אברהם אבינו שרוי
בשמחה בשעה שעקד את יצחק בנו על גבי המזבח לא היה מקבל את הנבואה שאמר לו המלאך 'אל תשלח ידך
אל הנער ואל תעש לו מאומה', והיה שוחט את יצחק ולא היה ממנו המשך הדורות - כלל בני ישראל...
עוד בעניין השמחה, כתיב בפרשתן (יה כח) 'אולי יחסרון חמישים הצדיקים חמשה התשחית בחמשה את כל העיר
ויאמר לא אשחית אם אמצא שם ארבעים וחמשה', אימרה נאה אמר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע, כי תיבת חמשה
היא אותיות שמחה, וכך שאל אברהם אבינו אולי יהא שם חמישים צדיקים, אלא שיחסר להם מידת השמחה -
חמשה, וכי תשחית עבור חסרון השמחה, ענה הקב"ה לא אשחית אפילו אם אמצא רק ארבעים, אך בתנאי ש-וחמשה,
שארבעים אלו יהיו שרויים בשמחה.

הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע נתארח פעם בביתו של הרה"ק רבי שמואל מקאמינקא זי"ע (עיי' אמרי פנחס, שער
תורת אדם אות יד), בקשה ממנו בתו של רבי שמואל - שהייתה עקרה שיברך אותה בזש"ק, אמר לה רבי רפאל
'שמחה' היא סגולה לזכות לזרע של קיימא. כשסיפרה הבת לאביה ר' שמואל את דברי הצדיק אמר לה האב,
צדיק זה למד זאת מן התורה, מן הנביאים ומן הכתובים. מן התורה, דכתיב (בפרשתן יח יב) 'ותצחק שרה בקרבה'
ובאותה שעה נתברכה ביצחק בנה (בהיותה בת תשעים שנה), מן הנביאים דכתיב (ישעיה נד א) 'רני עקרה לא ילדה', כי
על העקרה אשר לא ילדה לשמוח ברננה ואז תושע מצרתה, ומן הכתובים דכתיב (תהילים קיג ט) 'מושיבי עקרת
הבית אם הבנים שמחה'.

בד בבד תהיה השמחה ביחד עם יראת שמים, וכאותו מעשה שהיה אצל הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע,
שפגש פעם אחד בליל ש"ק כשהוא מצחק, והוכיחו על כך באמרו שמצינו (בפרשתן כא ט) ש'מצחק' הכוונה לג'
החמורות, עבו"ז ג"ע ושפיכות דמים, שאלו האברך מה רע בצחוק... נענה ואמר אכן מצינו אצל ישמעאל 'מצחק'
והכוונה הוא לדברים הגרועים ביותר, ואילו גבי אברהם כתיב (כא ה-ו) גם כן לשון צחוק - 'ויצחק' והכוונה הוא
לשמחה הרצויה, ומה הנפק"מ ביניהם, אלא ביאורו, דאצל ישמעאל 'ה'מצחק' הוא בלי ה'יו"ד' ואצל אברהם הוא
עם ה'יו"ד', כלומר עם נקודת היהוד"י, דהיינו יראת שמים (המתחלת ג"כ באות י'), כי רק שמחה שיש בה יר"ש יש בה
מעלה ושבח, אבל שמחה בלא יראה טוב לה שלא באה לעולם...

ובהאי עניינא ייאמר נוראות, דלכאורה יש לתמוה תמיהה רבתי, א. מדוע לא נזכר מפורש בתורה שראתה שרה
את ישמעאל עובר על ג' העבירות החמורות אלא רק נרמז בתיבת 'מצחק'. ב. ביותר צ"ב, וכי אברהם בעצמו לא
ראה זאת, ולא הבין שעל ע"ז וכו' צריך לגרשו, מדוע רק שרה אמרה זאת עד שהוצרך הקב"ה בכבודו לומר לו
כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה.

איך ליטול עצה לעבודתו עבודת השי"ת... וצריך לראות הרמזים שבתורה המרמזין והמורין דרך לעבודתו ית"ש, עכ"ל. ומבאר בדרך רמז, שהנה וירא אל אברהם לא כתיב אלא וירא אליו ה', והיינו שהקב"ה מתראה לכל יהודי באשר הוא, ואפילו הרשע הגדול ביותר, שעל כך נאמר 'באלוני ממרא', 'אלוני' הוא לשון חוזק (כמו"ש 'אלוני הבשן, ישעיה ב יג), ו'ממרא' הוא מלשון 'המראה' כלומר שממרה פי השי"ת בחוקה, ואעפ"כ הקב"ה חפץ בו שישב אליו, ושולח לו הרהורי תשובה בכל יום ויום.

שמא תאמר, אם כן מדוע באמת נשאר הרשע בשלו, ואין אותם הרהורי תשובה פועלים בו פעולתם לטובה, ומבאר בזה"ל, כי הנה פתח הגוף אשר דרך שם מבוא הקדושה העליונה כמו שכתוב (שמות כה ח)

יביאך האלוקים במשפט (קהלת יא ט) - 'עד כאן דברי יצר הרע, מכאן ואילך דברי יצר טוב'. ומבאר, עד כאן - החושב על מה שהיה עד היום, זהו דברי יצר הרע"ה, אבל היצר טוב אומר תחשוב רק מכאן ואילך, והמשך בדרכך במסילה העולה בית קל, וסוף דבר תגיע למעלות רמות מאד"ו.

פתח האוהל - שמירת הפה והלשון

בפרשתן (יה א), וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחום היום, ומבאר הרה"ק ה'מאור עינים' זי"ע (ד"ה וירא) בהקדם יסוד גדול, וז"ל, נודע היות התורה נקרא 'תורה' על שם הוראת הדרך, וצריך להבין בזה בכל סיפורים מכל תיבה שבתורה

אלא ביאור הדבר, שאכן, לא היו שם עבירות בפועל, רק איזה 'צחוק' - קרירות, ושחוק מעניינים קדושים וכיו"ב, ומשראתה זאת שרה הצדיקת הבינה בחכמת נשים בנתה ביתה, שסופם של גיחוכים וצחוק כזה להביא לידי ע"ז בפועל ממש - היום עושה שחוק מזה ומחר מדבר נוסף עד ש...

ובזה יש לרמז, כי כידוע נתנו את האות י' משרי (שנהפכה לשרה) ליהושע בן נון (הובא ברש"י יז ה), כי גם שם ב'עצת המרגלים', לא הלכו לעבוד ע"ז ממש, אלא היה שם קרירות וצחוק מהקדוש והיקר, והוא דבר גרוע מכל, שמביא לגרוע מכל.

נוראות איתא מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (שש"ק ח"א תעב) על הפסוק (לעיל ג א) 'ויאמר אל האשה אף כי אמר אלוקים לא תאכלו'. וז"ל, בתנועה קלה יוכל אדם לקרר את חבירו מעבודת השי"ת, כי אצל הנחש כתיב אף כי אמר אלוקים לא תאכלו - שהנחש אמר לחוה 'אף כי אמר אלוקים' - וואס איז דען אז השי"ת האט געזאגט (מה בכך שאמר אלוקים) מיד נתקררה דעתה ואכלה מעץ, עכ"ל. מכאן תלמד 'קרירות' עד היכן מגעת.

ביסוד כזה ביאר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע את הכתוב (שם) 'הנחש היה ערום', ולכאורה תמוה, איזה ערמימות וחכמה מצינו בהנהגתו של נחש, והרי לא מצינו רק קרירות, אלא, דייקא כי כן, מחמת שהיה ערום וחכם עד מאד, הבין וידע שלא יצליח לגרום ליציר כפיו של הקב"ה - אדם וחווה, לחטוא כנגד רצון הבורא, ואפילו בחכמה הגדולה ביותר לא יעלה הדבר בידו, מה עשה, הכניס בה קרירות, כי ידע שבזה יצליח להגיע לגרוע מכל...

כה. הגה"צ רבי גד'ל אייזנער זצ"ל היה אומר, שעל האדם להוכיח מתוך הנהגת עצמו, כי בשבתו לאכול לשובע נפשו, ונותן מעדנים לתוך גופו, לא יבוא אליו היצר באותה שעה לשאול אותו 'היאך תשבע בדשן נפשך' כשכזאת וכזאת חטאת, ואילו כאשר אך יגש לעסק התורה והעבודה מיד יבוא היצר איך יכול חוטא כמותך לעבוד את ה', ומדוע אינו בא בעת האוכל, על כרחך שאין זה אלא 'עצת היצר'.

כו. ביאור זה ביאר ה'בנין דוד' לצד מעשה זה, הרה"ק רבי משה יוסף זי"ע בנו של הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע נסע פעם לשבת קודש (שקודם הימים הנוראים) אל הרה"ק ה'דברי יחזקאל' זי"ע בשינאווא, במוצאי מנוחה והוצרך ר' משה יוסף לחזור לביתו החל להסתובב בחצר ביתו של הרבי מתוך שברון הלב, במחשבותיו עם איזה קנין (רוחני) הנני חוזר לביתי ולעבודתי, אחר זמן נפתחה הדלת, והרבי קרא לו, והחל לספר, בצעירותי נסעתי פעם לשבות שבת אצל הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע, אחרי ככלות השבת סובבתי אנה ואנה טרוד במחשבות השוברות לב ונפש - באיזה קניין שב אני לביתי... והנה בא לקראתי ה'שר שלום', ואמר לי 'דע לך יונגערמאן (אברך) - היצר הרע מתייגע ועמל קשות להכניס קרירות ללבם של עובדי ה', ואם תשאלני האיק, אומר לך, שהוא על ידי מחשבות פסולות - לחשוב על העבר'.

וכבר אמרו דלכן אין 'זיהי' אלא לשון צער ואילו 'זיהיה' הוא לשון שמחה, כי 'זיהי' המחשבות על מה שהיה ועל העבר זהו צער גדול, אבל לחשוב רק אודות העתיד 'זיהיה' - זהו שמחה גדולה...

מכל זאת למדנו, שאפילו הרשע הגדול ביותר, אם ישמור על פיו ולשונו שלא לדבר דברים אסורים - יוכל להתקרב אל השי"ת מתוך סייעתא דשמיא מרובה, וכמו שמסיים שם 'על כן העיקר הוא לנצור פיו ולשונו ואז טוב לו בזה'י ובכ"א'.

בעין זה פירש גם הרה"ק ה'זרע קודש' זי"ע, אלא שמבאר ש'ממרא' רומז ליצר הרע שהוא מנסה להמריד את האדם שימרה ציווי ה', וכתב בהאי לישנא, והנה עיקר מלחמות היצה"ר הוא לשמור פיו, כי שם קל להיצה"ר להתטיאו וגם החטאים בפה חמורים מאוד, ע"ד שאמרו ז"ל (ערכין טו:) שהמספר לשון הרע כאילו עבר על ג' החמורות (ע"ז, ג"ע ושפיכות דמים), ומחטיאו בלשון הרע ורכילות וליצנות ודברים בטלים וניבול פה שכל אחד מאלו חמור מאוד, ומאד מאד צריך להזהר האדם לשמור פיו ולשונו². ואמר הכתוב והוא יושב פתח האהל, כי האדם נקרא אוהל לו ית"ש, כמ"ש

'ושכנתי בתוכם' הוא הפה, דהיינו שעל ידי הדיבור של האדם כשהוא זך ממשיך בקרבו קדושת השי"ת בנודע, והנה כשמטמא האדם את פיו ח"ו בשקרים ורכילות ומלשינות ולשון הרע אזי אין מבוא לקדושת השי"ת לבוא בקרב האדם, עכ"ל.

ועל כך נאמר (לעיל ד ז) 'לפתח חטאת רובין' - שעל פתח הגוף דהיינו זה השער לה' רובין היצר הרע להחטיא את האדם במוציא פיו בדיבורים אסורים רח"ל. ובזה יתבאר הכתוב וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחום היום, שהקב"ה מראה עצמו גם לבעל העבירה הגדול ביותר שהוא בחי' אלוני ממרא, אך דא עקא שהוא - היינו היצר הרע יושב פתח האהל דהיינו שנמצא בפתח הגוף וטימא את האדם בפיו ובלשונו וממילא 'אין מבוא לקדושת הבורא לבוא בתוכו', ועל כן שרוי האדם במצב של כחום היום - שהיצה"ר מחממו לעבירה רח"ל.

כז. אומרים משם הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע אמר, שהנה מידות התיבה שעשה נח הם ש' אמות לאורך, נ' אמות רחבה ול' אמות קומתה (לעיל ו טו), וסימנך 'לשון', כי אכן שמירת הלשון היא ה'תיבה' המצילה מכל 'מי המבול' הזידונים, ואף אם נגזרה גזירת כלייה חלילה הרי מוות וחיים ביד הלשון, ושומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. מעשה נורא שמענו מאחד מן החבורה, הרב א.ק. מעי"ת אלעד יצ"ו, מה שאירע בביתו בשנה שעברה. באותו שבוע פגעה אחת בנות ביתו פגיעה קשה וכואבת, הנפגעת החרישה במסירות נפש, וגם לא סיפרה לאיש מאומה מאשר אירע עמה, כך החזיקה מעמד עד יום שישי בבוקרו של יום, ויהי ביום השישי בהיות הבוקר, הרגישה שיותר איננה מסוגלת לשאת את המשא בגפה, והחליטה 'להוציאו לאור', ולספר את הנעשה אולי ירווח לה במעט, וכמעט שלא פצתה את פיה עד שברגע האחרון נזכרה בסדרת השיעורים אשר לומדת ועוסקת בקביעות בספרי 'שמירת הלשון', ובלמה את פיה בגבורת נפש...

לא עברה מחצית השעה, ונכנסה למטבח ביתה, ולנגד עיניה נגלה מחזה מזעזע, כי זה לפני כמה חדשים קנו לצורך חיתוך הבשר וכיו"ב סכינים חדים עד אימה, ולכן הם משמרים את הסכינים ממגע ידי התינוקות עד חרמה, ובאותו היום הצליח קטן בן שנה ומחצה לדלג ולטפס וכבר שיחק בסכין בפיו ובלשונו - כשהוא מנסה למצוא בו טעם מתוק וכיו"ב, ונזעזעה עד עמקי לבה, ואך בנס ופלא הצליחה מבחוץ לשמור על קור רוח ובשלווה והשקט בקשה מהתינוק שיפתח את פיו כשכל אבריה נקשן דא לדא - הוציאה את הסכין ומצאה פיו ולשונו שלמים ללא כל כחל ושרק, חתך ופצע... אז נזכרה כי היא שמרה על לשונה והקב"ה שמר על לשון בנה הקטן...

כח. ומדי עסקנו בשמירת הלשון מדברים אסורים עלינו לעורר גם על שמירת הלשון מדברים מותרים במקום ובזמן איסור... להיזהר ולהישמר ב'מורא מקדש' ולא לדבר כלל בשעת התפילה וקריאת התורה. וכמו שהוכיח הרה"ק ה'מקור ברוך' מסערט ויז'ניץ זי"ע במתק לשונו, אילו היה אחד מהמתפללים עומד ומכריז בקול גדול בסיום ברכת 'ברוך שאמר', ברוך אתה ה' מלך מחולל בתשבחות, הרי מיד היה נשמע קול זעקה ומחאה אדירה כנגד אותו חצוף וכופר המעז לומר כך, ועוד, בהיכלו של מלך... אם כן כיצד אנו מחשים בראותנו אנשים מדברים זה עם זה ומחללים שמו הגדול בעת ה'תשבחות'...

וגם על שמירת הלשון הזו נאמר 'שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו', וכידוע מליצת הקדמונים ש'שיבה' ר"ת שתיקה יפה בשעת התפילה, כי החוסם פיו מלדבר בעת התפילה יזכה לאורך ימים, ולכל הברכות האמורות בתורה, וכנוסח ה'מי שברך' שתיקן התוס' יו"ט 'הקב"ה ישמרהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה'.

באר הפרשה - פרשת וירא

וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשֹׁכְנֵתִי בְּתוֹכְכֶם, וְכָתִיב (תהילים עח ס) 'אוהל שיכן באדם', וזהו שאמר והוא קאי על האויב הממרא הנ"ל יושב בפתח האוהל בפתחי האדם בפתחי פיו וכו' ששם עיקר כוונת היצירה להחטיאו, ולכן ר"ת של זהו יושב פתח האוהל הוא 'פיהו', כחום היום שהיצירה מכניס בו חמימות.

לעשות צדקה - להיות טוב ומיטיב לבריות
כתב רבינו יונה בפרשתן (בפירושו עה"ת) דבפרשה זו למדנו חשיבות ענין ה'נדיבות' כ"ט ומתן שכרה ל'. ולהיפך, עד כמה מאוסה הכילות ועונשה. דהנה כתיב (יה יח-ט) 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו את דרך ה' לעשות צדקה ל', ובזכות

שמעו נא למעשה נורא שאירע לאחרונה, וכפי שסיפר מרא דעובדא ה"ה הבחור המופלג כמר דניאל כהן מעיה"ק צפת ת"ו, מחשובי הלומדים בישיבת 'אוהל יוסף', באור ליום כ"ו אלול תשפ"ב נערכה 'עצרת חיזוק' בבית הכנסת 'בני הישיבות' בעי"ת מודיעין עילית יצ"ו, כהכנה דרבה לקראת ראש השנה, ולזכות שניים מילדי השכונה הזקוקים לרחמי שמים לרפואה שלימה, באותה עצרת ביקשו מכל הקהל הקדוש לקבל ע"ע שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, ולתוספת חיזוק הכינו גליונות נייר אשר בראש הדף נכתב הנני מקבל על עצמי בל"נ שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת למשך... ימים, מיום... ועוד יום... לרפואת וכו' (וכל אחד יכתוב כמה ימים מקבל על עצמו, וממתי תחול הקבלה ועד לאיזה יום). בסוף דרשת החיזוק דיבר ה'דרשן' שליט"א, אודות ענין נשגב זה, והאריך שזה הדבר הנו ממש הכנה ראויה לקראת יום הדין, כי אנו מבקשים 'זכרנו לחיים', והרי 'מוות וחיים ביד הלשון', וביקש מכל המשתתפים שיקבלו על עצמם שלא לדבר בשעת התפילה לכל הפחות למשך ארבעים יום. אכן 'בעל המעשה' הרגיש שאינו יכול להתחייב על זמן מרובה כ"כ... על כן כתב שמקבל על עצמו בל"נ שלא לדבר למשך חמישה עשר יום, והיינו, מכ"ז אלול תשפ"ב ועד י"ב תשרי תשפ"ג, כשתקוותו שיוכל להוסיף עוד ימים באותה קבלה טובה.

והנה בליל שב"ק פר' האזינו, בבית הבחור הנ"ל הגישו בגמר ה'סעודה' בליל שבת 'גלידה' (איזו קרי"ם), ובטעות גדולה היה זה 'גלידה של חלב' (חלבית), הבחור שסובל מ'אלרגיה' (allergies) חריפה לכל מוצרי החלב ג"כ אכל מה'גלידה' מאחר שלא העלה על דעתו שיעמידו על השולחן מאכל חלב אחר אכילת הבשר, ומכיוון שכן החל מיד לחוש ברע (כי אפילו מעט דמעט של 'חלב' מביא אותו עד כדי סכנת נפשות רח"ל), מיד נתנו לו כמה 'זריקות' (אינשפריצע"ן) המיועדות למצבים כאלו, אך לדאבון לב הללו לא השפיעו עליו מאומה, מיד החישוהו בבהילות ל'בית החולים' שם החמיר מצבו מרגע לרגע, הרופאים ניסו לייצב את המצב על ידי נתינת תרופות שונות ולסייע לו לנשום עם 'חמצן' (אקסעדזע"ן), אך לא עלתה בידם, ונעשתה שם בהלה גדולה... בעודו שוכב על המיטה כאבן שאין לה הופכין מבלי יכולת לזוז שמע באזניו את דברי הרופאים החוששים לגרוע מכל, ומחשבותיו שוטטו בין שמים לארץ - באותה שעה נזכר הבחור מאותה הקבלה ומדברי ה'דרשן' שהזהירות במורא מקדש בכוחה לזכות ב'זכרנו לחיים', מיד קיבל על עצמו להמשיך את הקבלה הטובה עד ארבעים יום, ואף לפרסם את הנס ברבים, לאחמ"כ איבד את הכרתו, ובמשך כל השבת היה מורדם ומונשם, אך בחסד השי"ת במוצאי שב"ק חזר להכרתו ואף החל לנשום בכוחות עצמו מבלי שום סיוע, וכבר ביום ראשון בבוקר עמד על רגליו... הרופאים רצו להשאירו בבית חולים עוד כמה ימים לצורך מנוחה והתאוששות, ואף הפחידו אותו שהוא מסכן את חייו... אך בטח ליבו בכוחה של הקבלה, והיה ברור לו שיצא מכלל סכנה, ועוד באותו היום שב לביתו לחיים ולשלום.

בדק הלה ומצא כי הוא קיבל על עצמו לשמור פיו ולשונו עד ליום י"ב תשרי, ואילו אותו ליל שב"ק בו הגיע לכלל סכנה חל ב"ג תשרי... וכיון ש'האריך' את הקבלה זכה לראות בחוש כיצד 'נזכר לחיים' על ידי הזהירות במורא מקדש, וכיצד מוות וחיים ביד הלשון כפשוטו ממש.

אגב אורחא, גם 'ניסים' ומתנות היו מנת חלקם של ה'מקבלים' את הקבלה טובה בעצרת דוגמת בחור אחר שקיבל על עצמו אותה קבלה טובה שלא לשוח באמצע התפילה למשך ארבעים יום, וראה זה פלא - ביום הארבעים זכה למצוא זיווגו במזל טוב...

כט. פעם הלך הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ברחובה של עיר בבית וגן - רח' הפסגה, והימים ימי חורף, לפתע ניתך גשם עז ארצה, הרב חיפש מחסה ומגן ממטר השמים, והנה לנגדו רץ בחור צעיר המתחיל שנותיו בישיבה קטנה ובידו 'שורעם' (מטריה), הבחור פתח את השורעם, כאומר, ברצוני להגן על הרב - יכנס הרב תחת השורעם, אך דא עקא שהשורעם היה כמידת בחור בן 13, קטן ברוחו וקצר בגובהו, והוכרח הרב לכפוף עצמו כדי להכניס 'ראשו' בין כותלי השורעם, ועדיין כל גופו עם מלבושיו נתמלאו בברכת שמים ממי הגשמים אשר ירדו מחוצה לשורעם.

עבר שם יהודי בעל רכב גדול ונח שראה את המחזה הנורא, קרא האיש, אנא, יכנס הרב לרכבי ויעזור ויגן ויושיע ממים ומטר, אמר לו הרב, לא, לא, אין צורך, הנני הולך כבר עם בחור זה... למעשה, הרב הגיע לישיבה כשכל בגדיו נוטפים מים טופח על מנת להטפוח. למראהו נחרדו אנשי הישיבה ושאלוהו, מדוע לא נכנס הרב לרכב, א"ל הרב, ראיתי את הנאת הבחור שיש בידו לעזור לי, הוא מרגיש טוב עם זה שהוא 'בר הכי', ולא יכולתי לקחת ממנו הנאה זאת.

יסוד גדול למדנו מתורת האי גאון, שגם ילד קטן הוא 'מענטש' ויש להתחשב ברגשותיו, וח"ו מלקחת ממנו 'הנאותיו'... כי פעמים הרבה נראה במחננו יהודים יקרים המבינים שצריך להתחשב בהרגשת הזולת, אך לא יבינו כי גם נפשו של קטן 'נפש' היא, ויש להקדיש מחשבה ותשומת לב בהם.

סח הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל ששמע מהגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל ששמע מבעל העובדא ה"ה הגאון רבי משה רוזין זצ"ל בעל ה'נזר הקודש' שהיה מרא דאתרא בעיר 'כויידאן', בשנות אברכותו היה דר הגה"ק החזון איש בעיר כויידאן, כידוע היה החזון איש צנוע ושקט, מהלך בצידי הדרכים ואיש לא ידע מגדולתו מאומה, זולתי המרא דאתרא שהחזון איש היה מדבר עמו רבות בליבון וביורור סוגיות הש"ס וההלכה, ואף הציע לו החזון איש לקבוע עמו ללמוד ב'חברותא', והיו בטוחים אנשי העיר לפי קוצר דעתם כי הרב 'מטפל' באותו אברך שאינו מן השורה... ויהי היום, נכנס החזון איש אל הרב, ודברו בפיו, הנה בעירנו ישנו ר' יעקב דער בלעכער (הנפח) והוא חש שלא בטוב, נראה לי עצה טובה שאלך יחד עם הרב ל'בקר את החולה', תמה הרב, א מנין לו לאברך ה'שתקן' הלז את כל הנעשה בעיר, מה לו ולבלעכער... ב. כי אי"ז 'כבוד הרבנות' - כבוד התורה, שאלך לבקר חולה איש פשוט, לא נהוג כן גבן, אך החזון איש לא הרפה, וכה אמר, 'שלום הבית' בביתו של הבלעכער רעוע ואינו בכי טוב, אם יבורא הרב לבקרו - דייקא כשאין הדבר נהוג, יעורר הביקור רעש גדול בקרב בני העיר, וממילא תבין נו"ב של ר' יענקל, כי בעלה אינו 'איש פשוט' כלל וכלל, ובזה ישוב השלום והשלווה לשכון בביתם דרך קבע בס"ד.

וכן הוזה, החזון איש עם הרב עלו לביתו של ר' יענקל, אי אפשר לתאר עלי גליון את ההתרגשות העצומה בראותם את רב העיר בכבודו ובעצמו עומד בפתח ביתו, וגם כל העיר רעשה וגעשה, ושלום רב בא על הבית ותושביו. ללמדך כמה גדול השלום וכמה ראוי וכדאי למסור עצמו לזאת.

ל. כתיב (ירמיה לא יד-טו), 'קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו', כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך וגו', וקצת צ"ב דהרי אמרו חז"ל שבעת ה'חורבן' באו כל האבות והאמהות הק' בבכיה, וכל אחד הזכיר זכותו למען הציל את בני ישראל, ומדוע דייקא רחל נענתה ורק לה נאמר מנעי קולך מבכי. אלא, שמצינו ברחל שהסכימה לשלם מחיר יקר בכדי למנוע אחרים מלבכות, שהרי 'עיני לאה רכות' - שהיתה בוכה ומצירה שלא תפול בחלקו של עשו, עד שגילתה לה רחל את הסימנים בכדי שתוכל להיכנס לחופה ולהינשא ליעקב, אף שידעה היטב שעיי"ז תפסיד היא עצמה את זכותה ושוב לא תהיה לחלקו של יעקב, ומי שמשלם משלו כדי למחות דמעת אחרים, הקב"ה נוהג עמו באותה מידה ומוחה את דמעתו...

לא. הנה נאמר בריש פרשתנו (יח ד) שאמר אברהם אבינו ל'אורחים' שבאו אליו 'יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ', ולכאורה קשה מדוע אמר להם רק מעט מים ואילו בשאר הדברים נהג בעין טובה מופלגת, וכמו שאמרו חז"ל שהביא להם ג' לשונות בחרדל וכן 'שלוש סאים קמח סולת', וביאר הרה"ק ה'מקור ברוך' זי"ע (וכן בעוד ספרים) כי הנה הטעם שאמר להביא להם מים לרחוץ רגליהם הוא כמו שכתב רש"י 'כסבור שהם ערביים שמשותחים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו', וכבר נודע מה שאמרו חז"ל (עי' כלה רבתי פ"ט) 'כבדהו וחשדהו', וכך נהג גם אברהם אבינו, מצד אחד כיבדם ונתן להם לאכול ומאידך גם חשד בהם שהם עובדי ע"ז, וזאת בא הכתוב ללמדנו, כי את ה'כבדהו' צריך לנהוג בהרחבה, אכן את ה'חשדהו' אין צריך להדר בו... אלא די רק במעט מים ותו לא...

בדרך זה ביאר גם הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל את הטעם שאל הבקר רץ אברהם בעצמו ואילו את המים הביא להם על ידי שליח (וכמבואר ברש"י), כי רצה לכבדם בעצמו, אכן 'חשדהו' ניתן לעשות על ידי שליח...

בא וראה עד כמה צריך להיזהר בכבוד הבריות שלא לביישם ושלא להכלימם ח"ו, וכמו שכתב רבינו ה'אור החיים' הק' זי"ע על הפסוק (לעיל יב א) 'ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך', שהיתה כוונתו של הקב"ה שיצא אברהם לבדו מבית אביו מבלי שיצטרף עמו אחד מבני משפחתו, אכן 'לוט דבק עמו וכו' ולא דחפו (אברהם) עד שימצא המצאה שלא יכלימהו'. והוכיח זאת מהאמור שם בפרשה שתיכף לאחר שרבו רועי אברהם

הצדקה לב נתעלה להיות 'ואברהם היה יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ', והיינו שנהפך להיות

עם רועי לוט אמר לו אברהם 'הפרד נא מעלי', ולכאורה נשגב מבינתו להבין כיצד הרחיקו אברהם כ"כ, 'אלא לצד שהיה חושב מחשבות להפרידו כדבר ה' לזה תיכף במוצאו סיבה דחפו נב' ידים, וראיתי לחזק פירוש זה גם כן ממה שאמר הכתוב (יג יד) וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך, מאמר זה יוכיח כי יושב ומצפה היה ה' מתי יפרד לוט להראותו את הארץ שאמר לו בתחילת דבר אליו - אשר אראך, ולא הראהו עד עתה שנפרד לוט, והוא מאמר ראשון לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אז אראך'. והדברים מבהילים לכל המתבונן בהם, שהקב"ה אמר לו שיצא מכל בית אביו וגם מבטיחו טובות לרוב, ואעפ"כ, לא עשה כן אברהם בכדי שלא לבייש את לוט, והגם שמשום כך לא זכה שיתראה אליו ה', ולא יקיים לו את הבטחתו 'אשר אראך', אך כל זאת היה שווה לאברהם להפסיד - העיקר שלא לבייש את הזולת.

ביאור נוסף בטעם שאמר אברהם יוקח נא רק מעט מים כתב ב'דרכי מוסר' (להגר"י ניימן זצ"ל) על פי מעשה שהיה אצל הגה"ק רבי ישראל סלנטער זי"ע, שבאחד ממסעותיו הוזמן לסעוד את סעודות בבית אחד מתלמידיו העשירים, התלמיד הקדים וסיפר לרבו שביתו מתנהל לפי כל הידורי ההלכה, והמבשלת במטבחו היא אשה אלמנה כשרה וצנועה, וגם אשתו נכנסת ויוצאת ועיניה פקוחות על כל דבר, בלילי שבתות עורכים סעודה גדולה, משמיעים דברי תורה ומזמרים זמירות שבת, וכך מאריכים בשלחן עד שעה מאוחרת בלילה, כיאה לכבודה של שב"ק.

לאחר ששמע הרב את כל פרטי הליכותיו, ניאות לבוא לסעוד אצלו, אך בתנאי אחד - שכל הסעודה תנוהל על פיו, ושסעודת ליל שבת תארך בשעתיים פחות מבכל שבוע... התלמיד תמה על 'תנאים' אלו, אבל מפני כבוד רבו קיבל את הדברים. ואכן, בהגיע הזמן קידש רבי ישראל על היין, וערך את הסעודה מתוך דברי תורה קצרים, כשהוא מבקש שייגישו את המנות בזריזות. מקץ שעה קלה כבר הוגשו המים האחרונים, ובירכו ברכת המזון.

לאחר ברכת המזון שטח התלמיד את אשר על ליבו בפני רבו, ואמר לו ילמדנו רבינו מה פסול מצא בי ובהנהגתי עד שהפך כל סדרי בראשית, לא השיב לו דבר אלא ביקש ממנו לקרוא לאלמנה המבשלת, ובבואה ביקש מעמה 'סליחה ומחילה' על שהטריח אותה בהגשת המנות בזריזות ובלי הפסק כפי הרגלה בכל שבת. השיבה המשרתת, ברכות ינוחו על ראש הרב, יהי רצון לשבת הבאה כן... כי בכל שב"ק גומרת אני את מלאכתי באישון ליל, וכשאני חוזרת לביתי הנני מוצאת את ילדי הרכים כשהם נמים כבר את שנתם, אבל היום, בזכות הרב אחזור עתה לביתי, אקדש לילדיי, ואסעד עמם את סעודת השבת בצוותא. ובזה הוכיח רבי ישראל את תלמידו, כי האף אומנם שהנהגתו בקודש להאריך בסעודות השבת הנהגה טובה היא, אבל אם היא באה על חשבון משרתת אלמנה הנאלצת לוותר על משאלות ליבה בכדי להביא טרף לביתה, לא טוב הדבר, עשה זאת לאחר ברכת המזון... ועתה הבה נשב יחדיו ונזמר לאלוקינו עד אור הבוקר...

ועל דרך זה יש לבאר, כי אל הבקר רץ אברהם בעצמו על כן הרבה להביא להם במידה גדושה ומלאה, אכן את המים לא הביא בעצמו אלא אמר לשליח להביא להם, ואינו ראוי להיות טוב ומיטיב - בהעמדת מים הרבה - כשהוא על חשבון השני...

לב. שמעתי מהרה"ח ר"נ וויינשטאק שליט"א מעשה נורא המלמדנו לקח כי ה'נותן' לצדקה והמיטיב לרעהו, אינו אלא 'מקבלי' לעצמו טובה וברכה. וכה היה מעשה עם זקנו הרה"ח רבי פסח וויינשטאק ז"ל (הלך לעולמו בשנת תשע"ו כשהוא בן מאה) שנתבקש ונענה בשמחה לנדב שולחנות וספסלים חדשים לביהמ"ד של כ"ק האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א באנטווערפען, ובאותם הימים כבר מלאו לר"פ תשעים ושנים חיים בעולם הזה, ר"פ לקח הלוואה מהבנק (משכנתא) שזמן פרעון היה לערך שמונה שנים (בגיל 92 כבר לא נהוג עלמא לקחת משכנתא מהבנק, אבל בברכת הרבי הוא לקח את המשכנתא), אחרי שכבר סידר את כל ענין הלוואה שאלו הגבאי אולי תאבו לקחת על עצמכם גם רכישת הענגערס (מתלים) לשטריימלך מאותו חברה שיצרה את הרהיטים - כדי שיתאימו לצבע וצורת הספסלים החדשים, הסכים ר"פ והוסיף עוד כמה אלפי דולרים על המשכנתא.

אחרי כמה שנים כשהחל לדאוג 'שמא ימות למחר' פנה אל נכדו הנ"ל, שהיות ועדיין הרבה חדשי פרעון לפניו, הוא מבקש ממנו שיעזור לסלק התשלומים (ולא יתן לאביו - בנו של ר' פסח לשלם בעצמו...). אבל, לא כן חשב הקב"ה, והנה, באמצע חג פסח האחרון בחייו כשהוא בן תשעים ותשע שנה הובהל ר"פ לבית החולים באשר כליותיו פסקו מלפעול ולעבוד, בני המשפחה כבר החלו להכין עצמם לסופו הקרב, כי כן הוא 'משפט כליות' בפרט אצל זקן שבע

נורא כהפיכת העיר, על אף שעדיין לא ניתנה תורה, ומבאר, 'אבל נגמר דינם - בעוון שהיו מואסין את הצדקה, ולא היו משגיחים על ענייהם ועל רעיהם שהיו מוטלין ברעב... ואנשי סדום היו מואסין בה (בצדקה) והיו אכזרים בתכלית, ואף על פי שלא ניתנה תורה עדיין, הנה הצדקה מן המצוות המושכלות (היינו ממצוות 'שכליות'), ודבר מתועב הוא שיראה אדם את מינו (אדם אחר) מוטל ברעב, והוא עשיר ושבע מכל טוב ואינו מרחם עליו להשיב את נפשו. על אחת כמה וכמה מתועב מי שאינו מרחם על בני אומתו הדרים עמו בעיר אחת, ועל כן איבדן השי"ת לאנשי סדום שהיו מונעים אותה (את הצדקה והחסד) ולקח נקמת העניים'.

מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה הוא יעננו, מי שענה ליצחק בנו הוא יעננו, להאמין באמונת אומן, לעמוד איתן בכל מיני נסיונות, ואל תביאנו לא לידי נסיון ולא לידי בזיון, ונוכה להיגאל גאולת עולם אמן.

מקור הברכה. לאידך, (פסוק ב) 'ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד', ואינם שומעים 'זעקת הדל', ומתאכזרים שלא לגמול חסד וצדקה עם הבריות. ולא עוד אלא ש'חכמים המה להרע' - עשו רשעותם ב'חכמה' (לומדיש'ע רוצחים) כמובא בסוף מסכת סנהדרין (דף קט), ובגון שהיו נותנים לאורח מיטה שאינה כפי מידותיו, ואם היה ארוך יותר היו מחתכים את רגליו שיתאימו למדות המיטה אשר הוא שוכב עליה, ואם היתה המיטה קצרה מדי היו מותחים את גופו לאורך המיטה עד שכל אבריו מתפרקים. ואעפ"כ לא נזכר בנביא שנחתם גזר דינם רק על 'ידי עני ואביון לא החזיקה', ככתוב (יחזקאל טו מט) 'הנה זה היה עוון סדום אחותך... יד עני ואביון לא החזיקה', וכל כך רע הדבר בעיני ה' עד שהפך את העיר - עונש שלא מצינו בזאת זולתי בסדום (רק בנינוה אילו לא היו שבים בתשובה) לג'.

כיו"ב כתב רבינו בחיי (יה ב) לבאר מדוע החמיר הבורא עם אנשי סדום להענישם בעונש כל כך

ימים בן 99 - אם פסקו מלעבוד הרי זה מורה על סיום החיים, אבל אחר כמה ימים שבו הכליות לפעולתם כבראשונה, ר"פ חזר הביתה כלא היה דבר, חי את חייו כשכל חודש הינו פורע את מקצת מהחוב על תרומתו לביהמ"ד, עד חודש חשון - אז שילם את התשלום האחרון ללא עזרה מאיש בעולם, וראה זה פלא, לא עברו כמה ימים והוא השיב את נשמתו ליוצרה כשהוא כמעט בן מאה שנה.

ללמדך, שהנתינה הזאת לצדקה היא שהחזיקה אותו בחיים, ואותם ה'ענגערס' ש'הוסיף' לתת, הוסיפו לו עוד כמה חודשי חיים, במקום שהוא נתן הוא קיבל.

לג. אמרו בעלי המוסר לבאר מדוע מצינו שהפך את סדום ועמורה ללא התראה בטרם ההפיכה, ואילו בנינוה כתיב ששלח את יונה הנביא להתרות בהם 'עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת'. אלא משל למי שנתמנה להיות פקיד ב'בנק', והיה הלה מקבל את כל באי הבנק בסבר פנים יפות, אך דא עקא, שלא מצא את ידיו ורגליו בחכמת החשבון, והיה מזכה את החייב ומחייב את הפטור, כשמוע המנהל כי כן הוא מיהר לשלחו עד מהרה. למחרת היום הביא פקיד חדש שהיה בקיא נפלא בתכונות החשבון, אלא שחסרון היה לו, שהתנהג ברוגזה ובקפידה אל באי הבנק, ניגש אליו המנהל והזהירו שיתנהג בשובה ונחת אל קהל הפונים אליו. עתה ישאל הרואה מאי בין הראשון לשני, הרי שניהם לא נהגו כהוגן, ומדוע זה רק הוזהר לשנות הנהגתו, וזה מצא עצמו בבית ללא כל הזהרות מוקדמות, אלא, כי כל הרוצה לעבוד בבנק, מחויב לדעת את ה'יסוד' - הבנה בענייני ממון, שהרי שם הוא מקום מסחר המעות, ממילא אם יש לו ידיעה טובות בענייני ממון, עדיין אפשר לסבול שאר חסרונות שיש לו, אבל אם הוא חסר את ה'יסוד', אף אם בשאר עניינים יש לו מעלות, מה לו ולבנק...

כיו"ב, מיסוד קיום העולם שיהא האדם בעל חסד ומידות טובות כמו"ש (תהלים פט ג) 'עולם חסד יבנה', ע"כ, אם יש בו מידות טובות עדיין אפשר לסבול את שאר חסרונותיו, משא"כ אם את היסוד אין לו מה יועילו כל שאר מעלותיו. ומעתה יבואר שפיר, כי אנשי סדום היו רעים וחטאים בענין זה שלא גמלו חסד איש את רעהו, ואדרבה הרעו איש לזולתו, ע"כ נחסר להם ביסוד העולם, א"כ אין להם זכות קיום בעולם. משא"כ אנשי נינוה אף שחטאו בחטאים רבים להשי"ת (עיי' במפרשי תנ"ך תחילת ספר יונה), דומים הם לחסרונות שיש לפקיד השני, שנחסר לו הרבה ממעלות הנצרכות לאדם, אבל לא ביסוד עבודתו.

וכך אמר הרה"ק ה'אהבת שלום' זי"ע לפרש בלשון התפילה (ברכת יוצר אור) 'המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים', כי אימתי הקב"ה מאיר לארץ, בזמן שהדרים עליה נוהגים ברחמים זה לזה... (הובא בהג"ה פר' קדושים).